

SOURCES ON COMPETITION

By Rabbi Dr. Nachum Amsel

These sources are from the book, "The Encyclopedia of Jewish Values" published by Urim, or the upcoming books, "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to Man" or "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to G-d" to be published in the future.

1) בראשית א:טז ופירוש רש"י

ויעש אלקים אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת-הַמְּאֹר הַגְּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת-הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים :

המארת הגדולים - שוים נבראו, ונתמעטה הלבנה, על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד: הוכבים - על ידי שמיעט את הלבנה, הרבה צבאיה להפיס דעתה:

2) מדרש, פרקי דרבי אליעזר ה

ברביעי חבר שני מאורות, ולא זה גדול מזה, שוין בגובהן ובתארן ובאורן, שני ויעש אלהים את שני המאורות, נכנס תחרות ביניהן, זה אומי לזה אני גדול ממך, וזה אומי לזה אני גדול ממך, מה עשה הב"ה הקב"ה ליתן שלום ביניהם, הגדיל אחד והקטין האחר, שני את המאור הגדול לממשלת ביום ואת המאור הקטן לממשלת בלילה

3) מדרש, פרקי דרבי אליעזר ג

...שני זאת עולת חדש בחדשו, ר' זכריה אומי אחר עולת החדש מה כתיב ושעיר עזים אחד לחטאת לה', החטאת למה, כשברא הב"ה את עולמו ברא שני מאורות גדולות, שני ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים, הגדול אחד והקטן אחד, והקשה הירח את ערפו שלא לעשות רצון בוראו שלא רצה להיות קטן, לפי מקריבים עליו שעיר חטאת למעלה לעולת ראש חדש, שני ושעיר עזים אחד לחטאת לה', הח"טאת אמי הב"ה השעיר הזה יהיה כפרי עלי על שמעטתי את הירח

4) מדרש, בראשית רבה כ:ה

ר' אחא אמר לו הקב"ה אני עשיתך מלך על הבהמה ועל החיה ואתה לא בקשת אני עשיתך שתהא מהלך קוממיות כאדם ואתה לא בקשת על גחונך תלך אני עשיתך שתהא אוכל מאכלות כאדם ואתה לא בקשת ועפר תאכל כל ימי חיך אתה בקשת להרוג את האדם ולישא את חוה ואיבה אשית ביך ובין האשה...

5) יערות דבש א:יא

כללו של דבר, עיקר העון שאדם נענש על עבירתו, מחמת הנחש שהוא נגד הטבע עפר ואדמה, גאווה חמדה קנאה ותחרות, כעס לשון הרע ורכילות, וזה מן הנחש הכרוך בעקביו של אדם, כדכתיב [בראשית שם] ואתה תשופנו עקב...

6) פירוש אברבנל על בראשית ד:א-ח

והנה הביא קין גם כן מנחה לה', לא להודות לו על הצלחתם באומנותם, אלא לפי שנתחדשה בנייתם קטטה. שהיה קין אומר שמלאכתו ואומנותו היתה יותר טובה ונרצית לפניו יתברך, להיותו עובד אדמה נותן לחם לכל בשר, שכל זולתו יצטרך אליו והוא לא יצטרך אליהם, והיא מעלה גדולה. גם שהיו בעבודתו מינים רבים - מהפירות וירק עשב, שהוא ע.רבות רב. ומלבד זה היה גם כן מפרי האדמה מוציא הפשתן, שבו יכסה האדם ערומו. ולרמוז לזה אמרו זכרונם לברכה (תנחומא בראשית, ט) שזרע פשתן הקריב. גם שהיו הקניינים דברים הכרחיים לחיות האדם, והחיות הכרחי להשגת שלמותו. ולא היתה כן מלאכת הבל, כי היא כולה בדברים מדומים, את כל אלה ישא רוח. והבל היה אומר להפך זה, שאומנותו יותר נכבדת מאומנות קין. אם מפאת הנושא, שהוא החי המרגיש, ומלאכת קין היה צומח. כל שכן שהאדמה נתקללה בעבור אדם וקוץ ודרדר תצמיח, אבל לא נתקלל מרעה הצאן. ולכן הביא מבכורות צאנו ומחלביהן, להגיד על שלמותם וברכתם. עם שהיה בהם דברים טובים למאכל מלבד הבשר, רוצה לומר חמאה וחלב, ומגז כבשיו יתחמם. ומלבד זה היה ענין ההנהגה והכבוד טוב בעצמו, עד שנקרא הקדוש ברוך הוא :

7) מדרש בראשית רבה כב:ז

ויאמר קין אל הבל אחיו והיה בהיותם וגו' - על מה היו מדיינים אמרו בואו ונחלוק את העולם אחד נטל הקרקעות ואחד נטל את המטלטלין דין אמר ארעא דאת קאים עליה דידי ודין אמר מה דאת לביש דידי דין אמר חלוץ ודין אמר פרח מתוך כך ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר שניהם נטלו את הקרקעות ושניהן נטלו את המטלטלין ועל מה היו מדיינין אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה וזה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה (בראשית ד) שניא ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בהמ"ק היך מה דאת אמר (מיכה ג) ציון שדה תחרש ומתוך כך (בראשית ד) ויקם קין אל הבל אחיו וגו' יהודה בר אמי אמר על חוה הראשונה היו מדיינין אמר רבי איבו חוה הראשונה חזרה לעפרה ועל מה היו מדיינין אמר רבי הונא תאומה יתירה נולדה עם הבל זה אומר אני נוטלה שאני בכור וזה אומר אני נוטלה שנולדה עמי ומתוך כך ויקם קין :

8 בראשית יג:ה-יא, מדרש פסיקתא רבתי ג

וגם ללוט ההלך את-אברם הנה צאן-ובקר ואהלים: ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי-הנה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: והי-ריב בין רעי מקנה-אברם ובין רעי מקנה-לוט והפנעני והפריזי אז ישב בארץ: ויאמר אברם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כי-אנשים אחים אנחנו: הלא כל-הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאילה: וישא-לוט את-עייניו וירא את-כל-כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת ד' את-סדם ואת-עמרה כגן-יהוה כארץ מצרים באכה צער: ויבחר-לו לוט את כל-כפר הירדן וישע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו:

א"ר עזריה כשם שהיתה תחרות בין הרועים כך היתה תחרות בין אברהם ללוט מנין שכן כתיב אל נא תהי מריב ביני וביןך

11 מדרש פרקי דרבי אליעזר ל

בן שלשים ושבע שנה היה יצחק בלכתו אל הר המוריה וישמעאל בן חמשים שנה נכנס תחרות בין אליעזר וישמעאל אמ' ישמעאל לאליעזר עכשו אברהם הקריב את יצחק בנו מוקדה על המזבח ואני בכורו יורש אברהם אמ' לו אליעזר כבר גרשך כאשה שהיא מגורשת מבעלה ושלחך למדבר אבל אני עבדו משרת אותו ביום ובלילה ואני הוא היורש את אברהם ורוח הקדש משיבה אותם ואומרת להם לא זה יורש ולא זה יורש

9 בראשית כא:ח-יב

ויגדל היגד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את-יצחק: ותרא שרה את-בן-הגר המצריית אשר-גלדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת-בנה כי לא יירש בן-האמה הזאת עם-בני עם-יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר אלקים אל-אברהם אל-גרע בעיניך על-הנער ועל-אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:

10 זהר, חלק ב, לב, מדרש ילקוט שמעוני ו:מה

ארבע מאה שנים קיימא ההוא ממנא דבני ישמעאל, ובעא קמי קודשא בריך הוא, אמר ליה מאן דאתגזר אית ליה חולקא בשמך, אמר ליה אין, אמר ליה והא ישמעאל דאתגזר (ולא עוד אלא דאתגזר בר תליסר שנים) אמאי לית ליה חולקא בך כמו יצחק, אמר ליה דא אתגזר כדקא יאות וכתיקוניי ודא לאו הכי, ולא עוד אלא דאלין מתדבקין בי כדקא יאות לתמניא יומין, ואלין רחיקין מני עד כמה ימים, אמר ליה ועם כל דא כיון דאתגזר לא יהא ליה אגר טב בגיניה. ווי על ההוא זמנא דאתיליד ישמעאל בעלמא ואתגזר, מה עבד קודשא בריך הוא, ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקותא דלעילא, ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא, בגין ההוא גזירו דבהון, וזמינין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהו ריקניא מכלא זמנא סגי, כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו, ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו, עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל. ששה נקראו בשמותם עד שלא נולדו ואלו הן ישמעאל ויצחק ומשה ושלמה ויאשיהו ומלך המשיח. ישמעאל מנין שנאמר הנך הרה ויולדת בן וגו' (נד) ולמה נקרא שמו ישמעאל שעתיד הקב"ה לשמוע באנקת העם ממה שבני ישמעאל עושין להם באחרית הימים.

11 מדרש פרקי דרבי אליעזר ל

בן שלשים ושבע שנה היה יצחק בלכתו אל הר המוריה וישמעאל בן חמשים שנה נכנס תחרות בין אליעזר וישמעאל אמ' ישמעאל לאליעזר עכשו אברהם הקריב את יצחק בנו מוקדה על המזבח ואני בכורו יורש אברהם אמ' לו אליעזר כבר גרשך כאשה שהיא מגורשת מבעלה ושלחך למדבר אבל אני עבדו משרת אותו ביום ובלילה ואני הוא היורש את אברהם ורוח הקדש משיבה אותם ואומרת להם לא זה יורש ולא זה יורש

12 סנהדרין יז

תנו רבנן: (במדבר י"א) וישארו שני אנשים במחנה יש אומרים בקלפי נשתיירו. שבשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה: כיצד אעשה? אברור ששה מכל שבט ושבת נמצאו שנים יתירים, אברור חמשה חמשה מכל שבט ושבת נמצאו עשרה חסרים, אברור ששה משבט זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטים, מה עשה? בירר ששה ששה, והביא שבעים ושנים פיתקין, על שבעים כתב זקן ושנים הניח חלק, בללך ונתנת בקלפי, אמר להם: בואו וטלו פיתקיים כל מי שעלה בידו זקן אמר: כבר קידשך שמים, מי שעלה בידו חלק אמר: המקום לא חפץ בך, אני מה אעשה לך?

13 במדבר כו:נה-נו, ומדרש ילקוט שמעוני על בראשית כב:צח

אך-בגורל יחלק את-הארץ לשמות מטות-אבתם ינחלו: על-פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט: על פי הגורל - שהיה הגורל כורז אני גורלו של פלוני לשמו עליתי, למה כן, רבי לוי בשם רבי חנינא אומר בשביל שלא תהא תחרות בין השבטים שלא יאמרו מה שבקש אלעזר עשה.

14 במדבר ג:יא-יג, מד-נא

וידבר ד' אל-משה לאמר: ואני הנה לקחתי את-הלויים מתוך בני ישראל תחת כל-בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים: כי לי כל-בכור ביום הכתי כל-בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל-בכור בישראל מאדם עד-בהמה לי והיו אני ד': וידבר ד' אל-משה לאמר: קח את-הלויים תחת כל-בכור בבני ישראל ואת-בהמת הלויים תחת בהמתם והיו-לי הלויים אני ד': ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים העדפים על-הלויים מבכור בני ישראל: ולקחת חמשת חמשת שקלים

לגלגלת בְּשֶׁקֶל הַקֶּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל: וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֲדֻפִּים בָּהֶם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדוּיִם מֵאֵת הָעֲדֻפִּים עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם: מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת-הַכֶּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וְשִׁלְשׁ מֵאוֹת וְאַלְפֵי בְּשֶׁקֶל הַקֶּדֶשׁ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-כֶּסֶף הַפְּדוּיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל-פִּי ד' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ד' אֶת-מֹשֶׁה:

15) סנהדרין יז.

כיוצא בדבר אתה אומר: (במדבר ג') ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת, אמר משה: כיצד אעשה להן לישראל? אם אומר לו תן לי פדיוןך וצא יאמר לי: כבר פדאני בן לוי. מה עשה? הביא עשרים ושנים אלפים פיתקין, וכתב עליהן בן לוי, ועל שלשה ושבעים ומאתים כתב עליהן חמשה שקלים, בללן ונתנן בקלפי. אמר להן: טלו פיתקיכם. מי שעלה בידו בן לוי אמר לו: כבר פדאך בן לוי. מי שעלה בידו חמשת שקלים, אמר לו: תן פדיוןך וצא.

16) מדרש, במדבר רבה ה: א, ט

... מפני שהיו יודעין שכל מי שטוען בארון שכרו מרובה והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכולן רצין לארון ליטול שכר ומתוך כך היה זה מריב ואומר אני טוען כאן וזה מריב ואומר אני טוען כאן ומתוך כך היו נוהגין בקלות ראש והיתה השכינה פוגעת בהם אמר האלהים למשה עשה להם תקנה כדי שלא יתכלו מן העולם אל תכריתו וגוי אלא יסדרו אותם על עבודתם ועל משאם שלא יריבו זה עם זה "אהרן ובניו יבאו ושמעו אותם וגוי" מיכן היה ר' שמואל ברבי נחמן אומר מפני שהיו בני קהת יודעין שכל מי שטוען בארון שכרו מרובה והיו מניחין השלחן והמנורה והמזבחות וכו' [כמו שכתוב למעלה] עד אהרן ובניו יבאו וגוי ולא יבאו לראות כבלע וגוי

17) במדבר ד: טו, יז-כ

וְכִלְהָ אַהֲרֹן וּבָנָיו לְכַסֵּת אֶת-הַקֶּדֶשׁ וְאֶת-כָּל-כְּלֵי הַקֶּדֶשׁ בְּנֹסֶע הַמִּחְנֶה וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹאוּ בְנֵי-קַהֲתָ לְשֹׂאת וְלֹא-יָגִעוּ אֶל-הַקֶּדֶשׁ וּמָתוּ אֵלֶּה מִשָּׂא בְנֵי-קַהֲתָ בְּאֵהֶל מוֹעֵד וַיִּדְבֵּר ד' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: אֶל-תִּכְרִיתוּ אֶת-שִׁבְט מִשְׁפַּחַת הַקַּהֲתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם: וְזֹאת עָשׂוּ לָהֶם וְחָיו וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁתֶּם אֶת-קֶדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׁמְעוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל-עֲבֹדָתוֹ וְאֶל-מִשְׁאֹו וְלֹא-יָבֹאוּ לְרֹאוֹת כְּבָלֵעַ אֶת-הַקֶּדֶשׁ וּמָתוּ:

18) במדבר טז: א-ג ופירוש רש"י

ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלג בני ראובן: ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם: ויקהליו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם פי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ידוד ומדוע תתנשאו על קהל ד': ודתן ואבירם - בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתם תימנה שכן לקהת ובניו החונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו אוי לרשע אוי לשכנו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנא' (שמות ו) ובני קהת וגו' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצחק שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו. מה עשה עמד וכנס ר"ג ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קראי מועד...

19) ספר התודעה, פרק יא

צר היה להם לראות בשכנותם ממלכה קטנה, ממלכת יהודה, שאף כי היא כבושה בידם, הרי היא שוכנת לה לבדד, ובכל תורת יון וחכמתה לא תתחשב, והיא בזה בלבה לעטרת כבודם ואינה נותנת לרוח היונית שתחדור אליה: לא התחרות של כח היתה שם, שכן היתה יהודה למס עובד לכובשיה. אלא התחרות של רוח. בהתחרות של כח היתה יד יון על העליונה, ובהתחרות של רוח - ידה של יהודה היתה על העליונה, למורת רוחם של שליטי העמים:

20) שמות א: טו-כ ופירוש רש"י, ב: א-ז, טו, טז: כ-כא

ויאמר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִינְלֹדֹת הָעֵבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֲחֻת שִׁפְרָה וְשָׁם הַשְּׂנִית פּוּעָה: וַיֹּאמֶר בְּיָלְדָךְ אֶת-הָעֵבְרִית וַיִּרְאֶינָהּ עַל-הָאֲבָבִים אִם-בֶּן הוּא וְהִמְתֵּן אֹתוֹ וְאִם-בַּת הוּא וְחָיָה: וַתִּירָאֵן הַמִּינְלֹדֹת אֶת-הָאֲלֹקִים וְלֹא עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵיךְ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתִּחַיֶּיךְ אֶת-הַיְלָדִים: וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לְמִינְלֹדֹת וַיֹּאמֶר לָהֶן מִדּוּעַ עֲשִׂיתֶן הַדָּבָר הַזֶּה וַתִּחַיֶּיךְ אֶת-הַיְלָדִים: וַתֹּאמְרֶיךְ הַמִּינְלֹדֹת אֶל-פְּרָעָה כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרִית הָעֵבְרִית כִּי-חַיֹּת הֵנָּה בְּטָרִם תָּבֹא אֲלֵהֶן הַמִּינְלֹדֹת וַיִּלְדוּ: וַיִּיטַב אֲלֵהֶם לְמִינְלֹדֹת וַיִּרְבּוּ הָעָם וַיַּעֲצֵמוּ מְאֹד:

שפרה - זו יוכבד, על שם שמשפרת את הולד:
פועה - זו מרים,

ויילך איש מבית לוי ויקח את-בת-לוי: ויתגר האשה ויתלד בן ותרא אתו כי-טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים: ולא-יכלה עוד הצפינו ותקח-לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את-הילד ותשם בסוף על-שפת היאר: ותתצב אחתו מרחק לדעה מה-יעשה לו: ויתגר בת-פרעה לרחץ על-היאר ונערתייה הלכת על-יד היאר ותרא את-התבה בתוך הסוף ותשלח את-אמתיה ותקחה: ותפתח ותראהו את-הילד והנה-נער בכה ותחמל עליו ותאמר מיילדי העברים זה: ותאמר אחתו אל-בת-פרעה האלף וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את-הילד:

ותקח מרבים הנביאה אחות אהרן את-היתף בגדה ותצאון כל-הנשים אחריה בתפיים ובמחלות: ותען להם מרבים שירו לדי-כי-גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

21) שמות ד: יז-טו, ופירושי רש"י ורבינו בחיי

ויחר-אף ד' במנשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי-דבר ידבר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו: ודברת אליו ושמתי את-הדברים בפיו ואנכי אהיה עם-פיך ועם-פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון: וראך ושמח בלבו - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה, ומשמם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב:

וראך ושמח בלבו - לא היו מתקנאים במעלתם זה על זה, זהו שאמר הכתוב (תהלים קלג, א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ושמח בפיו לא נאמר אלא בלבו אמר רבי שמעון בן יוחאי הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים שנאמר (שמות כח, ל) והיו על לב אהרן (תנחומא שמות כז):

22) מדרש תנחומא ויקהל ד, שמות רבה א: יז

אהרן כהן גדול משה מלך ויהי בישראל מלך, ומה שכן נטלה מרים חכמה ... בתי כהונה ולויה ממשה ואהרן בתי מלכות ממרים...

23) דברים כד: ט, מדרש ספרי, כי תצא סה

זכור את אשר-עשה ד' אלקיך למרבים בדרךך בצאתכם ממצרים: **בצאתכם ממצרים** - בשעת גאולתכם אלא שתלה הכתוב הכל ללמדך שכל זמן שהיו הדגלים נוסעים לא היו הולכים עד שמרים מקדמת לפניהם. וכן הוא אומר (מיכה ו) ואשלח לפניו את משה אהרן ומרים:

24) במדבר יב: א-ג, ט-יג, טו

ותדבר מרבים ואהרן במנשה על-אדות האשה הכשית אשר לקח כשי-אשה כשית לקח: ויאמרו הרק אף-במנשה דבר ד' הלא גם-בנו דבר וישמע יהוה: והאיש מנשה ענו [עניו] מאד מפל האדם אשר על-פני האדמה: ויחר-אף ד' גם וילך: והענין סר מעל האהל והנה מרבים מצרעת כשילג ויפן אהרן אל-מרבים והנה מצרעת: ויאמר אהרן אל-מנשה בי אדני אל-נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו: אל-נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: ויצעק מנשה אל-ד' לאמר אל-נא רפא נא לה ותסגר מרבים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד-האסף מרבים:

25) פירוש רש"י על במדבר ז: ג

ויקריבו אותם לפני המשכן - שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו ק מפי המקום. אמר רבי נתן, מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה, אלא כך אמרו הנשיאים, יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים (שמות לו, ז), אמרו מעתה מה לנו לעשות, הביאו את אבני השוהם והמלואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה:

26) שמות לו: ה-ז

ויאמרו אל-מנשה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר-צוה ד' לעשת אתה: ויצו מנשה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל-נעשו-עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא: והמלאכה היתה דים לכל-המלאכה לעשות אתה והותר:

27) במדבר ז: יב-יז

ויהי המקריב ביום הראשון את-קרבתו נחשון בן-עמינדב למטה יהודה: וקרבתו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זבב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני-שנה חמשה ז' קרבן נחשון בן-עמינדב:

28) מדרש תנחומא נשא יד

"ויקריבו נשיאי ישראל" אמרו הרי השעה שנקריב קרבנות בשמחה ששרתה שכינה בינותינו כיון שראו שנעשה המשכן ולא היה חסר בו כלום אמרו מה יש לנו להביא הלכו והביאו עגלות שיהו נושאים עליהן את המשכן ומי נתן את העצה הזו שבטו של יששכר שהיו חכמים וגבורים בתורה שנאמר (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לפיכך זכו להקריב ביום השני שנאמר ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר למה נאמר בכל הנשיאים קרבנו קערת כסף אחת וכאן נאמר הקריב את קרבנו שע"פ הדבור הקריב שבקשו שאר השבטים להקריב תחלה לפי שהיו גדולים ממנו והכריעו אותן מן השמים ונצטוו שבט יששכר להקריב קרבן המזבח ולהקריב קרבנו תדע לך שכן כתיב הקרב חסר שהיה רחוק ונתקרב לבא כל כך למה על שהיו יודעים בתורה שנאמר (שם) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים אלו ראשי סנהדראות וכל אחיהם על פיהם ללמדך שכולם מסכימים הלכה על פיהם:

29) מדרש בראשית רבה עב:ה

... ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר מפני מה מפני שהיה בן תורה הה"ד (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים מה לעתים

30) פירוש בעל הטורים על במדבר ז:יח

ביום השני הקריב - בגימטריא נתן להם עצה :

31) במדבר ז:יח-יט

ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר: הקרב את קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה :

32) פירוש רש"י על במדבר ז:יט

הקריב נתנאל בן צוער. הקרב את קרבנו -- ... מהו הקריב הקריב שני פעמים, שבשכיל שני דברים זכה להקריב שני לשכטים, אחת שהיו יודעים בתורה שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים (דברי הימים א יב, לג), ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו, וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי, אמר רבי פנחס בן יאיר, נתנאל בן צוער השיאן עצה זו:

33) במדבר ז:ג

ויביאו את-קרבנם לפני ד' שש-עגלת צב ושני-עשר בקר עגלה על-שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן :

34) ספר אמונה ובטחון לחזון איש ה:א

והשכל איש ריבו אוהב את הבחינה השכלית, מחבב את המאזנים, חומד את משפטי החשבון, חושק את חקי המחקר : טבע בן אדם לאהוב את ההתחרות, אם שנים - אחד מתחרה את רעהו, אם עדה - את חברתה, או אם דורות הראשונים מתחרים עם דורות האחרונים, גם זה מושך את הלב, וההתאבקות שלהם נעימה לראות עין, ולשמע אוזן :

35) מדרש שיר השירים רבה ח:יז

... ותנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא תקנאו זה את זה ולא תתחרו זה עם זה ולא תביישו זה לזה שלא יאמרו מלאכי השרת לפני רבש"ע תורה שנתת להם לישראל אינן עוסקין בה והרי איבה וקנאה ושנאה ותחרות ביניהם ואתם מקיימים אותה בשלום בר קפרא אמר למה קרא למלאכי השרת חברים לפי שאין ביניהם איבה וקנאה ושנאה ותחרות ומינות ופלוגת דברים :

36) פירוש רש"י על שבת קנב:

מי שיש לו קנאה - ותחרות על חברו

37) ספר העיקרים ב:כח

ודע כי המלאכים להיותם נבדלים מחומר ואי אפשר שישגיגו המקרים הנמשכים לבעלי החומר כקנאה ושנאה ותחרות כי הם נקיים מכל רע ואין בהם לא גאוה ולא בחירה אל הרע ואל החטא כלל אבל בחירתם תמיד אל הטוב...

38) שמות טו:כה, מדרש מכילתא, משפטים נזיקין א

ויצעק אל-ד' ויורהו יהוה עץ וישלף אל-המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו : רבי שמעון אומר מה ראו דינין לקדום לכל מצות שבתורה שכשהדין בין אדם לחבירו תחרות ביניהם נפסק הדין נעשה שלום ביניהם. וכן יתרו אומר (שם י"ח) אם את הדבר הזה תעשה וגו' :

39) ספר החינוך, מצוה תקא

שלא ירבה לו המלך נשים הרבה. ועל זה נאמר (דברים יז יז) ולא ירבה לו נשים. וטעם המצוה מבאר בכתוב, כי הנשים מסירות לב בעליהן, כלומר שמפתות אותם לעשות מה שאינו ראוי בהתמדתן עליהם, תחרות, ורבו דברים, ונלקלקות

40) מועד קטן כז.

תנו רבנן: בראשונה היו מוליכין בבית האבל, עשירים בקלות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה. והיו עניים מתביישים, התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה, מפני כבודן של עניים. תנו רבנן: בראשונה היו משקין בבית האבל, עשירים בזכוכית לבנה, ועניים בזכוכית צבועה, והיו עניים מתביישיין. התקינו שיהו הכל משקין בזכוכית צבועה, מפני כבודן של עניים. בראשונה היו מגלין פני עשירים ומכסין פני עניים, מפני שהיו מושרין פניהן מפני בצורת, והיו עניים מתביישיין. התקינו שיהו מכסין פני הכל, מפני כבודן של עניים.

בראשונה היו מוציאים עשירים בדרגש, ועניים בכליכה, והיו עניים מתביישין, התקינו שיהו הכל מוציאים בכליכה, מפני כבודן של עניים. בראשונה היו מניחין את המוגמר תחת חולי מעים מתים, והיו חולי מעים חיים מתביישין, התקינו שיהו מניחין תחת הכל, מפני כבודן של חולי מעים חיים. בראשונה היו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות, והיו נדות חיות מתביישות, התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים, מפני כבודן של נדות חיות. בראשונה מטבילין על גבי זבין מתים, והיו זבין חיים מתביישין. התקינו שיהו מטבילין על גב הכל, מפני כבודן של זבין חיים. בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממתתו, עד שהיו קרוביו מניחין אותו ובורחין. עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן, ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן.

41) תלמוד ירושלמי ברכות כה.

א"ר חנינא בראשונה היו משפחות עומדות ואבלים עוברין משרבה תחרות בציפורין התקין ר"י בן חלפתא שיהו המשפחות עוברות והאבלים עומדים א"ר שמעון דתוספתא חזרו הדברים ליושן

42) רמב"ם, הלכות תשובה ז:ג

ואל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה. כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן, מן הכעס, ומן האיבה, ומן הקנאה, ומן התחרות, ומן ההתל, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות, וכיוצא בהן - מן הכול צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות, קשין מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרוש. וכן הוא אומר "יעזוב רשע דרכו, ואיש אוון מחשבותיו" (ישעיהו נה, ז):

43) פירוש רבינו בחיי על שמות ד:כד

...לפי דעתי בלשון נתקנאו כי המלאכים אין ביניהם קנאה לפי שהקנאה ממדות יצר הרע והמלאכים אין להם יצר הרע, וכן אמרו (חגיגה טו). אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה ולא קנאה ולא תחרות, ומפני שכולן נסכמים לדעת אחת והיא השגת הבורא יתברך, וההשגה הזאת היא מזונם וקיומם של מלאכי השרת, וכשם שהאדם נמשך אחר מזון הגוף שהוא קיומו כך המלאכים נמשכים אחר מזונם שהוא השגתו יתברך והוא קיומם, וכיון שאין להם אלא רצון אחד ודעת אחת מן הנמנע שתהיה הקנאה מצויה בהם, ומן הידוע עוד כי הקנאה המצויה במין האנושי איננה נמצאת כי אם באותם הקרובים במעלה...

44) מדרש ויקרא רבה ט:ט

בר קפרא אמר חורי גדול שלום מה אם העליונים שאין להם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות ולא מצות וריבות ולא מחלוקת ולא עין רעה צריכין שלום הה"ד (איוב כה) עושה שלום במרומיו התחתונים שיש בהם כל המדות הללו עאכ"ו

45) פירוש רבינו בחיי על דברים טז:יח

...וכך דרשו חז"ל (בראשית רבה יב, ח), המשל זה מיכאל, ופחד זה גבריאל, והקב"ה עושה שלום ביניהם, והלא דברים קל וחומר ומה במקום שאין איבה ותחרות צריכין שלום, במקום שיש איבה ותחרות לא כל שכן. והענין כי לשון עושה שלום במרומיו הוא כולל שלום השמים בעצמם, הנבראים והמיוסדים מאש ומים, וכולל גם כן המלאכים שבמרומיו שעליהם רמו המשל ופחד, וקרא למיכאל המשל מפני שהוא השר הגדול הממונה והמושל לבקש רחמים על ישראל. ואין צריך לומר החיים שאפילו המתים צריכין שלום, שנאמר (בראשית טו, טו) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום. מדת השלום ניתנה לאהרן, ועמה זכה להיות לו החיים והשלום (מלאכי ב, ה), וזכה זרעו לכהונת עולם לברך את ישראל שנאמר (במדבר ו, כו) וישם לך שלום. הא למדת שהשלום קיום העולם:

46) יערות דבש א:א

בברכת שים שלום, יש להתפלל על השלום, כי אין כלי מחזיק ברכה אלא השלום, [סוף עוקצין] כי הוא קשר הנחמד, והוא אחדות גמור של ישראל, וכאשר יתפלל על השלום, יתפלל שלא תהיה מחלוקת בישראל, ולא יהיו קנאה ושנאה ותחרות, כי כולם יהיו אהובים אחוזים ואחודים בתכלית היחוד ואהבה ואחוה וריעות, ויהיו כל ישראל נפש אחת. ויכוין לקיים ואהבת לרעך כמוך, שהוא כלל כל התורה, וזה יהיה בתכלית התפלה, שהוא כלל כל התפלה, ויתפלל שלא תהיה בו מדת כעס כי אם עניו לכל, והוא במדרגת שלום, כי במקום שהכעס מצוי אין שלום.

47) ברכות יז.

[לא כעולם הזה העולם הבא] העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו:

48) רמב"ם, הלכות מלכים יב:ד-ה

לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בעכו"ם ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיזכו לחיי העולם הבא כמו שביארנו בהלכות תשובה:

ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים :

49) משנה יומא ב:א

בראשונה, כל מי שרוצה לתרום את המזבח, תורם. ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה. ואם היו שניהם שוין, הממונה אומר להם הצביעו. ומה הן מוציאתן, אחת או שתיים, ואין מוציאתן אגודל במקדש :

50) משנה בכורים ג:ז-ח

ז' בראשונה. כל מי שיודע לקרות. קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות. מקרין אותו. נמנעו מלהביא. התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע :
ח' העשירים מביאים בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב. והעניים מביאים אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה. והסלים והבכורים נתנין לכהנים :

51) פירוש רבינו יונה למשנה אבות ד: כא

בענין הקנאה יש שני דרכים ... הדרך האחד מקנא בטובה והוא הדרך הרע. והענין הראשון, כי יראה חבירו טוב, ורע בעיניו. וכאשר יעסוק בתורה ובמצות והולך בדרך טובה מקנא בו כי הוא שונא אוהבי השם ית' ועושה רצונו, המדה הזאת מוציאתו מן העולם והיא הרעה הגדולה ... ויש דרך טובה בקנאה, ואם אחרת טובה ממנה, מה שאמרו חכמים ז"ל (ב"ב כא, א), קנאת סופרים תרבה חכמה, כי על ידי שרואה חביריו קדושים וחכמים גם הוא חפץ להיות כמותם, ומפני הקנאה מרבה על חכמתו וטורח ומוסיף לעשות טובה וללכת בדרך ישרה, אך יותר שוה אם בלא קנאה חפץ באלה כי נאם ה' הם וזאת היא מלאכת האדם, וזהו שאמר שלמה ע"ה (קהלת ד, ד), "וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח" ... כי עושה הראוי מנדבת לבו הולך באמת ובלבב שלם וחשוב מן העושהו מקנאת אדם כי תעלה על לבו, ואם מזה או מזה המעשה יעשה...

52) מדרש תהילים, מזמור לז

...אמר הקב"ה, קנא לי, שאילולי הקנאה אין העולם מתקיים. לפי שאין אדם נושא אשה ובונה בית.

53) אורחות צדיקים, שער הקנאה

...לכל שנאה יש תקוה, שאם ישנא חבירו עבור שגזלו, תסור השנאה כשישיב לו אותו דבר. וכן כל שנאה התלויה בדבר אחר, כשיתוקן הדבר ההוא תיבטל השנאה, חוץ מן השנאה מחמת קנאה...

54) תנא דבי אליהו רבה יט:ב

בא ומוצאן שיושבין קהלין קהילין ועסוקין בתורה, עליהן הוא אומר קנאת סופרים תרבה עליו חכמה, זה סימן טוב לישראל

55) בבא בתרא כא.

ואמר רבא : האי מקרי ינוקי דגריס, ואיכא אחרינא דגריס טפי מיניה לא מסלקין ליה, דלמא אתי לאיתרשולי. רב דימי מנהרדעא אמר : כ"ש דגריס טפי, קנאת סופרים תרבה חכמה.

56) תענית ז.

אמר רבי חמא (אמר רבי) (מסורת הש"ס : ברבי) חנינא : מאי דכתיב (משלי כ"ז) ברזל בברזל יחד, לומר לך : מה ברזל זה, אחד מחדד את חבירו אף שני תלמידי חכמים מחדדין זה את זה בהלכה.

57) משלי כז: יז

בְּרִזְלֵךְ בְּבִרְזֵל יַחַד וְאִישׁ יַחַד פְּגִי-רָעָהוּ :

58) בבא בתרא כב.

אמר רב יוסף : ומודי רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב, דאמר מר : (עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר. וניחוש דילמא אתי לאיתרשולי. א"ל :). קנאת סופרים תרבה חכמה

59) פלא יועץ, ערך "חברותא"

צריך חברותא שמחדדין זה לזה בהלכה וידוע מארז"ל על פסוק חרב אל הבדים ונואלו רחמנא ליצלן ולישבון אך צריך לבחור חברים טובים שנוחים זה לזה בהלכה ומוודים על האמת לא כן כשאינם טובים שמנגחים ז"ל בדברי קינטורים ודבה קטיגוריה ושנאה ותחרות כל כי הא ההעדר טוב...

60) יבמות יד.

ת"ש : אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים, לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה...

61) בתי מדרשות חלק ב, תמורה השלם ה

תמורה עשרים ושש ועת לשנא כנגד הודו לאל השמים שהודייה גדולה מבקשין ישראל להודות להקב"ה שהטיל ביניהם ובין אומות העולם שנאה ותחרות שאילולי כן היו מתערבין בגוים ולמדים ממעשיהם כמו שנאמר (תהלים קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם לפיכך הודו לאל השמים כי לעולם חסדו:

62) מגילה ו.

קסרי וירושלים, אם יאמר לך אדם: חרבו שתיהן אל תאמן, ישבו שתיהן אל תאמן. חרבה קסרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן.

63) בבא בתרא כא:

עושה אדם חנות בצד חנותו של חברו, ומרחץ בצד מרחצו של חברו, ואינו יכול למחות בידו, מפני שיכול לומר לו: אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי.

64) בבא מציעא ס.

רבי יהודה אומר: לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שהוא מרגילן לבא אצלו. וחכמים מתירין. ולא יפחות את השער, וחכמים אומרים: זכור לטוב.

65) רש"י על בבא מציעא ס.

זכור לטוב - שמתוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול.

66) שולחן ערוך, חושן משפט רכח: יח

מותר לחנוני לחלק קליות ואגוזים לתינוקות כדי להרגילם שיקנו ממנו, וכן יכול למכור בזול יותר מהשער כדי שיקנו ממנו, ואין בני השוק יכולים לעכב עליו.

66) אבות דרבי נתן כח: ג

רשב"ג אומר כל המשמים שלום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו משים שלום בישראל על כל אחד ואחד. וכל המטיל קנאה ותחרות בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו מטיל קנאה ותחרות בישראל לפי שכל אחד ואחד מלך בתוך ביתו שנא' (אסתר א) להיות כל איש שורר בביתו.

68) רמב"ם, הלכות נחלות ו: יג

צוו חכמים שלא ישנה אדם בין הבנים בחייו אפילו בדבר מועט שלא יבואו לידי תחרות וקנאה כאחי יוסף עם יוסף.

69) פלא יועץ, ערך "נצוח"

אהבת הנצוח מדה זו לשונאי ישראל ידכה ישוח ומעכבת ביאת משיח היא הגורמת קטיגוריא בין הת"ח וכל מחלוקת ושנאה ותחרות ומצה ומריבה שיש בעולם הכל הוא לאהבת הנצוח הלא תראה שאם ילך אדם אצל חכם לדרוש אלקיים על דיני איסור והתר יקבל עליו את הדין תכף באהבה אפי' אם יצטרך להפסיד אלף אלפים דינרי זהב ולא יהא פוצה פה ומצפצף רק יאמר נא ישראל ברוך שנתן לנו תורת אמת אשריהם ישראל וכי יהיה ריב בין אנשים אפי' על שוה פרוטה ונגשו אל המשפט ושפטום היוצא חייב בדין ירבה במחלוקת ואיבה ישית עם השופט ועם בעל דינו וכמה ממון וכמה נפשות נשקעים על עסקי דבה ונעשים כתות אגודות אגודות עד שאש להבת שלהבת המחלוקת עולה ואין מכבה מתוך שכל כת מתנשא לאמר דידן נצח ולמה אשפיל עצמי ואשאר תחת חברי ולו חכמו ישכילו כי מה יתן ומה יוסיף היות נוצח או מנוצח האמת יורה דרכו ומודים דרבנן היינו שבחייהו ורז"ל הקדושים היו אומרי' בפני קהל עדת ישראל דברים שאמרתני בפניכם טעות הם בידי ואף אם יראה בעיניו לפי תומו שהאמת אתו וחביריו תועים מדרך השכל לא יהא תוקע עצמו ברוב עז ותעצמות להקים את דברו ויותר טוב שישפיל עצמו ויהא מנוצח כדי לבקש שלום וכדי להרבות שלום ולזה יקרא נוצח אמיתי שנוצח את יצרו וכובש את רוחו ומה לו לנצח אדם שכמותו להבל דמה יותר טוב וגבור יקרא שנוצח מלך גדול אמתני ותקיף הוא שטן הוא יצה"ר אשר בתחבולות והבלים אלו עושה עמו מלחמה להפילו בבאר שחת ואם ינצח את יצרו בענין זה זהו כבודו ויזכה לכבוד גדול לפום צערא אגרא הוא יעלה מעלה מעלה:

70) מסילת ישרים, פרק כ

ראה, פשוט הוא שראוי לכל אדם להיות מקדים ורץ לדבר מצוה ולהשתדל להיות מן העוסקים בה, אך הנה לפעמים יכול להוליד מזה מריבה, שיותר תתבזה המצוה ויתחלל בה שם שמים ממה שיתכבד, בכיוצא בזה ודאי שחייב החסיד להניח את המצוה ולא לרדף אחריה. וכן אמרו ז"ל בענין הלויים ז"ל (במדבר רבה פה), "מפני שהיו יודעים שכל מי שטוען בארון שָׁכרו מרבה, והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכלן רצים לארון לטל שָׁכר, ומתוך כך היה מריב ואומר, אני טוען פֶּאן, וזה מריב ואומר, אני טוען פֶּאן, ומתוך כך היו נוהגין קלות ראש, והיתה השכינה פוגעת בהם" וכו'.

71) ספר אמונה ובטחון לחזון איש ב:ה

ואכן מדת הבטחון קנין הלב, ומטבע הבוטח באמת בהצנע לכת ולא ישמע מפיו כי הוא מן הבוטחים, וגם בלבו הוא נאנח על חסרון בטחונו ומיעוט שלימותו בזה, ורק למעשה תלוה עמו בטחון ועצמה בו ית', לא יחת אם רעהו פותח חנות, ישתדל עוד לעזור לרעהו, לתקנו בעצה טובה, לעשות עבורו, ולשקוד על תקנתו, וכמה מן הקדושה מוסיף בעולם לראות איש עושה חסד עם המתעתד להתחרות עמו, ומוסיף תהלה ליראיו, אשריו ואשרי דורו...

72) סנהדרין ו:

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אסור לבצוע, וכל הבוצע הרי זה חוטא, וכל המברך את הבוצע הרי זה מנאץ, ועל זה נאמר (תהלים י') בצע ברך נאץ ה', אלא: יקוב הדין את ההר, שנאמר (דברים א') כי המשפט לאלקים הוא, וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר, אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו

73) פירוש רש"י על סנהדרין ו:

אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום - וכיון שהיה שומע מחלוקת ביניהם, קודם שיבואו לפניו לדין היה רודף אחריהן, ומטיל שלום ביניהן.

74) ברכות מג:

אמר רבי יוחנן: הלכה כדברי המכריע:

75) חולין קלז:

והאמר מר: אין הכרעה שלישית מכרעת.

76) מהר"ל, דרך חיים, א:טו

...ובודאי מה שאמר הלל אוהב שלום ורודף שלום, בודאי בעל המדה הזאת אינו עומד על מדותיו שאם היה עומד על מדותיו איך יהיה רודף שלום, שכל ענין מי שהוא רודף שלום שיאמר לחבירו שיהיה מוותר מה שעשה לו חבירו ולא יעמוד על מדותיו, וזה היה בוודאי מדת הלל שלא היה קפדן ומדתו לוותר. ולכך בא שמאי ואמר כי אמת הוא שמדה הזאת שלא לעמוד על מדותיו היא מדה טובה, ודבר זה שייך במילי דעלמא אבל שיהיה האדם נוטה לגמרי אל מדה זאת שלא יהיה מעמיד מדותיו כלל, ורצה להנהיג הכל על דרך שלא לעמוד במדותיו, דבר זה אינו טוב...

77) רמב"ם, הלכות סנהדרין כב:ד

מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה בדין אתם רוצים או בפשרה, אם רצו בפשרה עושין ביניהן פשרה, וכל בית דין שעושין פשרה תמיד הרי זה משובח ועליו נאמר משפט שלום שפטו בשעריכם אי זהו משפט שיש עמו שלום הוי אומר זה ביצוע, וכן בדוד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו איזהו משפט שיש עמו צדקה הוי אומר זהו ביצוע והיא הפשרה, במה דברים אמורים קודם גמר דין אע"פ ששמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע אבל אחרי שגמר הדין ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות פשרה ביניהן אלא יקוב הדין את ההר.

78) שולחן ערוך, חושן משפט יב:ב

מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה הדין אתם רוצים או הפשרה אם רצו בפשרה עושין ביניהם פשרה וכשם שמוזהר שלא להטות הדין כך מוזהר שלא יטה הפשרה לאחד יותר מחבירו וכל בית דין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובח במה דברים אמורים קודם גמר דין אע"פ ששמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע אבל אחר שגמר הדין ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות פשרה ביניהם שלא במושב דין הקבוע למשפט

79) סנהדרין לב: , רמב"ם, הלכות רוצח יג:יב, שולחן ערוך, חושן משפט רעב:יז

שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה, אם עוברות שתיהן שתיהן טובעות, בזה אחר זה שתיהן עוברות. וכן שני גמלים שהיו עולים במעלות בית חורון ופגעו זה בזה, אם עלו שניהן נופלין, בזה אחר זה שניהן עולין. הא כיצד? טעונה ושאינה טעונה תידחה שאינה טעונה מפני טעונה. קרובה ושאינה קרובה תידחה קרובה מפני שאינה קרובה. היו שתיהן קרובות, שתיהן רחוקות, הטל פשרה ביניהן, ומעלות שכר זו לזו.